

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 36
14 Ocak 2026 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

/akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

HATIRALARDAKİ OBRUK KÖYÜ -1

*Eşmekaya'nın kavakları gölgeli,
Yel vurdukça denizleri dalgalı,
Bugün efelerin başı belalı...*

“Eşmekaya'nın Kavakları” bizim yörenin türkülerinden biridir. Zaman zaman ata topraklarına özlem gidermek için dinlerim. Kim bilir bu güzel türküyü hangi yiğit hangi nazlı yâri için yakmıştır. Gerçi şimdi ne Eşmekaya'nın kavakları ne de denizleri kaldı... Bizi bizden

daha iyi anlatan bu güzel türkülerini yakan yiğitler de çoktan toprak garibi oldu. Sular çekilince turnalar gibi diğer kuşlar da uğramaz oldu bu diyarlara... Bakmayın türküde deniz denildiğine, Eşmekaya'nın çevresi bir zamanlar büyük bir sulak alandı.

Ahmet KUŞ

Obruk Gölü (2016)

Obruk Hanı'nın içerisinde bulunan bezir yağı değirmeni (1930)

1990'lı yılların sonunda yapılan birtakım yanlış uygulamalardan dolayı sulak alanlar kuruduğu için baharla birlikte gelen göçmen kuşlar da sırta kadem bastılar. Artık Eşmekaya'nın mavi gökyüzünde turlarlar gibi yeşil başlı ördekler de uçmaz oldu.

Her ne kadar Konya'da doğup büyüsem de yüzyıllar önce Türkistan'dan Eski'e oradan da Obruk köyüne gelip yerleşen Türkmen bir aileye mensubum. Atalarımız vaktiyle orduya at yetiştirdikleri için "Atçeken" olarak adlandırılmış. Bugün de olduğu gibi yöremizin temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıkmış. O yıllarda henüz artezyen kuyuları açılmadığı için genellikle buğday, arpa, çavdar, yulaf gibi tahıl üretimi yapılmış. Ayrıca koyun ve keçi sürülerinin çokluğu da biliniyor. Tabii daha sonra yeraltı suyunun çıkarılmasıyla birlikte yetiştirilen tarım

ürünlerinin çeşidi de arttı. Pancar, ayçiçeği, patates, mısır gibi ürünler de ekilmeye başlandı. Baba tarafından dedem Bökel/Bögeler sülalesinden Ali oğlu Hasan Kuş, anne tarafından dedem ise Yunus Ömerler/Yonuz Omarlar sülalesinden İsmail oğlu Bekir Şimşek'tir. Annemin babaannesi Hatice Şimşek ise Eşmekayalıdır. Aradaki mesafelere rağmen pek çok hemşehrimden daha fazla kendimi bu topraklara ait hissediyorum. Şimdi sizleri yıllar öncesine götürüp çocukluk günlerime ve köyüme dair bazı hatıraları anlatmaya çalışacağım.

KÖY ADLARINDAKİ DEĞİŞİM

Çocukluk dönemimde yaz tatillerini genellikle annem ve

Feyzi dayımla birlikte köyde geçirdik. Bazen dayımın yerine Ünzile teyzemin geldiği de olurdu. Şehirde de arkadaşlarım vardı ama köyde geçen bu birkaç ay bana daha cazip gelir ve yaz tatili yaklaşırken köye gideceğimiz günleri adeta iple çekerdim. Şehir çocuğu olduğum için bazen köye gitmemek için mızımlanırdım da olurdu. Babamın ve annemin köyleri birbirine çok yakındı, arada sadece bir dağ vardı ama ulaşım vasıtaları sınırlı olduğu için yine de bir köyden diğerine gitmek biraz zaman alırdı. Baba sülalem Akörenkışla köyünün Kızboğan yaylasında, anne sülalem ise Kızören köyünde otururdu. Tabii şimdi her iki köy de Konya'nın Karatay ilçesine bağlı birer mahalle oldu.

Çocuk aklımla yaylamızın adı neden Kızboğan diye düşünmeden edemezdim. Bu adın başka bir kelimeden Kızboğan'a dönüştüğünün ise yıllar sonra Konya'daki yer adlarıyla ilgili araştırma yaparken farkına vardım. Yaylamıza ad olarak verilen bu kelime muhtemelen "Oğuz" ve "boğ" kelimelerinin birleşiminden ortaya çıkmış olmalı. "Oğuz" mensubu olduğumuz kavmin adı, "boğ" ise "hediye, armağan" anlamına geliyor. Dolayısıyla "Oğuz kavminin armağanı" anlamına gelen "Oğuzboğ" zaman içerisinde önce "Kuzboğan" a daha sonra da "Kızboğan" a dönüşmüş. Annemin köyü Kızören de aynı şekilde yıllar içerisinde "Oğuz yeri, Oğuz kalıntısı" anlamına gelen "Oğuzören" den önce "Kuzören" e, sonra da "Kızören" e dönüşmüş olmalı.

ADINI GÖLDEN ALAN KÖY: OBRUK

Bu yöredeki en eski yerleşim birimlerinden biri olan Obruk köyünün de Anadolu Selçuklu Dönemi'nden beri bu adla anıldığını biliyoruz. Köy, adını burada bulunan Obruk Gölü'nden almıştır. "Obruk" kelimesi Çağatayca'da "obrumak" mastarından türetilen "öprük" ten gelir. Bu da "çukurlu, çukurları olan, engebeli yer." anlamını taşır. Ayrıca "obruk" kelimesinin Tatarca'daki "obmak" kökünden geldiğini ve "oyulmak, çukur hâlinde açılmak." anlamına geldiğini iddia eden başka bir görüş de vardır. Kısacası yöremize ad olarak verilen "obruk" kelimesi "oyuk, çukur, çökük, çökmüş çukur hâlinde yer." anlamlarına gelir ve bu adın kaynağı köyde bulunan Obruk Gölü'dür. Daha önce sadece göl çevresinde oluşan bir köyün adı olan "Obruk" günümüzde Obruk köyünden yakın çevredeki yaylalara göç eden sülaleler tarafından kurulan köy ve yaylaları da kapsayan oldukça geniş bir platoyu ifade eden bir ad durumundadır. Sadece yöreye ad vermekle kalmayan Obruk Gölü aynı zamanda vaktiyle bölgedeki yegâne su kaynağı olduğu için hayatın da kaynağıdır. Gölden dolayı köy buraya kurulmuş olup Obruk Hanı da bundan dolayı yapılmıştır. Bizans Dönemi'nde de ticaret yollarının geçiş güzergâhında yer alan Obruk Gölü özellikle Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Obruk Hanı yapıldıktan sonra daha da önem kazanmıştır.

Obruk Gölü (1930)

KÖYDE GEÇEN YAZ TATİLLERİ

Yaz tatillerinde Kızboğan'a gittiğimiz zaman bazen Kızören'e, bazen de Obruk'a gidip ya akşam eve dönerdik ya da birkaç gün kalırdık. Kızboğan'da sıkıldığım zamanlar bu kısa geziler benim için bir rahatlama vesilesi olurdu. Köye yolculuk haricinde henüz Konya dışına çıkmadığım için çocukluk hatıralarımı barındıran yaz tatillerinin zihnimde ayrı bir yeri vardır. 58 yıllık hayatımın bazı ayrıntılarını unutmuş olsam da küçük bir kısmı köyde, çoğunluğu Sedirler Mahallesi'nde geçen çocukluk yıllarımı daha dün yaşamış gibi hatırlarım. Annemin teyzesi Hatice Günaydın o yıllarda Obruk köyünde oturuyordu. Annem ve diğer akrabalarımız genellikle teyzemize "Hacceman teyze" derlerdi. O dönemde çoğu ad gibi "Hatice" de köyümüze has aksandan dolayı değişime uğramıştı. Adın yapısı değişmesine rağmen "Hacceman teyze" tabiri kulağa hoş ge-

liyordu. Anneannemin babası Mehmet, Obruk'a göç etmeden önce Başgötüren köyünde yaşıyormuş. Mehmet dedemiz yetim büyümüş. Lakapları Seyitler imiş.

Hacceman teyzemizin eşi Kemal Günaydın eniştemiz ilginç birisiydi. Eniştemiz bir ağa çocuğuymuş ve babası Çolağın Alaaddin adıyla bilinirmiş. Kemal eniştemizin babasının Harmançukuru'nda görkemli bir konağı varmış. Eniştemiz çiftçi mallarını koruma görevlisi, yani köy bekçisi olduğu için o döneme göre çok fiyakalı bir motosikleti vardı. Kemal enişte kontrol etmek için köyün arazilerini motosikletiyle dolaşırdı. Motosiklet öyle güçlü bir ses çıkarırdı ki onun geldiğini çok uzaklardan bile duyardık. Kemal enişte çayı çok severdi. Şakacı biri olduğu için Hacceman teyzeyi, sakın ve babacan tavırlarıyla Kemal enişteyi çok sevdiğimiz için yaz tatilinin en az birkaç gününü Obruk'ta geçirirdik. Henüz teyze-

mizin çocukları evlenmediği için Günaydın Ailesi kalabalık bir ailedi. Bendeniz o dönemde ailemizin tek çocuğu olduğum için bu durumu nispeten yadırgasam da kalabalık ailedeki koşturmaca, neşe hoşuma giderdi. Tüm aile bireyleri bize çok müşfik davranır, rahat etmemiz için ellerinden geleni yaparlardı. Kemal enişte yıllar önce toprak garibi olsa da motosikleti hâlâ köy evinde duruyor.

GÖL SULARI HENÜZ ÇEKİLMEMİŞTİ

Teyzezadelerimiz Alâaddin ve Mehmet de Feyzi dayımla benim oyun arkadaşlarımızdı. Obruk'taki en büyük eğlencelerimizden biri göl kıyısına gitmekti. Teyzemizin eviyle göl arasında pek fazla mesafe bulunmadığı için yürüyerek gider gelirdik. Diğer tarafları kayalık olan gölün kuzeyinde bir patika bulunuyordu. Genellikle ikindiüzeri sohbet ederek patikadan aşağıya inip göl kıyısında vakit geçirirdik. Hanın yan tarafındaki Kur'an kursunda okuyan talebelerin sesleri aşağıdan duyulurdu. Civar köylerden kursa yatılı olarak gelen talebeler göl kıyısındaki kayalıkların üzerinde Kur'an-ı Kerim okurdu. Bazen hiçbir şey konuşmadan talebelerin tilavetini dinlerdik. Obruk Hanı ve göl kıyısı hem oyun hem de ders çalışma alanıydı. Gölün suları henüz çekilmediği için suyun yanına kadar gitmek mümkündü.

Obruk Köyü Camii (2016)

O dönemde Obruk civarında henüz pek fazla artezyen kuyusu açılmamıştı. Yeraltı suları makul seviyede olduğu için gölde su kaybı en az düzeydeydi. Obruk çevresinde ekili arazileri sulamak için kuyular açılmaya başlınca göl suları da yeraltına çekilmeye başladı. Tabii bunda kurak geçen mevsimlerin de etkisi vardı. Daha sonra Devlet Su İşleri'nin (DSİ) göle büyük bir su pompası takarak göl suyunu sulama amaçlı olarak kullanıma açmasıyla birlikte Obruk Gölü'ndeki su seviyesi de daha aşağılara düştü. Pompa vasıtasıyla yukarıya çıkarılan su, beton kanallarla yakın çevredeki tarlalara dağıtılıyordu. Yağmurlama ve damla sulama sistemleri henüz yaygın olmadığı için genellikle salma sulama yapılıyordu. "Vahşi sulama" denilen bu yöntem de çok fazla su israfına sebep oluyordu.

Anneannemin çocukluğunda gölün su seviyesi daha üstteymiş ve uzaktan bakıldığı zaman göl dümdüz görünürmüş. Suyu tatlı ve tertemiz olduğu için içme suyunu gölden temin ederlermiş. Gölün kıyısına gelip bakır güğümleri doldururlarmış. Çocuk-

Obruk Hanı'nda köylüler (Friedrich Sarre 1895)

luk yıllarımda Obruk Gölü'nün suyu çok berrak ve temizdi. Genellikle Obruk'a yazın gittiğimiz için gökyüzünün maviliği göle yansınca göl adeta büyük bir nazar boncuğunu andırırdı. Kıyıdaki kayaların üzerine oturup elimizi, yüzümüzü yıkar gölün etrafında uçan su kuşlarını ve güvercinleri izlerdik. Kuşların çoğunun yuvası da karşı kıyıdaki kaya oyukları ve sazlıkların içerisindeydi. Bir de yeşil başlı ördeklerin yavrularıyla birlikte yüzmesini ilgiyle seyrederdik. O dönemde göle adını bile bilmediğimiz onlarca göçmen kuş gelirdi. Göl, kuşlar ve pek çok canlı için iyi bir besin ve sığınma alanıydı. Hatta Obruklu kadınların göl kıyısında çamaşır, halı, kilim ve yün yıkadıklarını da çok iyi hatırlarım. Gölde ara sıra koyunlar da yıkanırды.

SELÇUKLU MİRASI OBRUK HANI

Bazen de hep birlikte gölün hemen yanı başındaki camiye ya

da hana giderdik. Moloz taştan yapılan caminin kısa bir minaresi vardı. Caminin tavanı, minberi, mihrabı ve kadınlar mahfili ahşaptan yapılmıştı. Bir Osmanlı Dönemi yapısı olan Obruk Köyü Camii de çocukluğuma dair zihnimde yer edinen müstesna bir mekândır. Handan ziyade göl kıyısında oynamayı daha çok severdim. Zihnimde yer edinen yaşanmış bir hadiseden dolayı han bana hep ürkütücü gelirdi. Annem, Faruk dayımın bir ilkokul gezisi esnasında hanın en yüksek kısmından aşağıya düştüğünü anlatmıştı. Aynı olayı daha sonra dayımdan da dinlemiştim. Öğretmenleri bir gün dayım ve sınıf arkadaşlarını Kızören İlkokulundan Obruk Hanı'na geziye getirmiş. Dayım arkadaşlarıyla birlikte hanın giriş kısmının çatısına çıkmış. Han o dönemde harabe hâlinde olduğu için dayımın ayağı kaymış ve aşağıya düşmüş. Daha sonra aceleyle at arabasına bindirip köye götürmüşler ama bir hayli kan kaybetmiş. O yıllarda Kızören'de sağlık ocağı bulunmadığı için Bekir dedem dayımı at arabasıyla

Konya'ya getirmiş. Zor ve uzun bir yolculuktan sonra hastaneye varmışlar ve dayım günlerce süren tedavi sonucunda yeniden sağlığına kavuşmuş. Oynamak için hana gittiğimiz zaman bu vahim olay aklıma gelir ve başımı yukarı kaldırıp hanın üst kısmına bakınca ürkerdim. Oyunu bir an önce bitirip oradan ayrılmak için can atardım.

Aradan yıllar geçmesine rağmen şimdi bile Obruk Hanı'na gittiğim zaman dayımın başına gelen bu korkunç olayı hatırlarım. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde, 13. yüzyılda yapılan bu muhteşem hanın duvarlarına baktığınız zaman üzerinde Latince yazılar ve dini semboller bulunan farklı taşlar da görürsünüz. Hanın inşasında kullanılan bu devşirme taşların Obruk civarında bulunan Doğu Roma Dönemi'ne ait yapı harabelerinden getirildiği söyleniyor. Muhtemelen Obruk Hanı'nda kullanılan bu devşirme taşlar Giymir yaylasındaki Perta'dan getirilmiş olmalı. Perta antik şehri Erken Hristiyanlık döneminden itibaren Katolik listelerinde piskoposluk merkezi olarak geçmektedir. Ayrıca aynı yerden getirilen bu devşirme taşlar mezar taşı olarak da kullanılmış. Hanın batı tarafındaki Obruk Mezarlığı şu anda adeta bir açık hava müzesi gibidir. Anneannemin anlatığına göre Obruk Hanı ara bölmeler yapılarak iş yeri hâline dönüştürülmüş. Ermenilerin burada değirmen, kuyumcu, demirci, kalaycı gibi dükkânları varmış. Hanın içindeki değirmende keken tohumundan bezir yağı çıkartıyorlarmış. Köyün un değir-

meni ise mezarlığın yan tarafındaymış. Bezir yağı aydınlatma lambalarında kullanılıyormuş.

Cumhuriyetin ilk yıllarında halk fakirliğin yanı sıra daha başka sorunlarla da mücadele ediyormuş. Türkiye'nin çoğu bölgesinde olduğu gibi 1923-1929 yılları arasında Konya'da da sıtma vakalarında büyük artış yaşanmış. Pek çok hemşehrimiz hastalığın en önemli tedavi maddesi olan kinine ulaşamadığı için sıtmadan dolayı vefat etmiş. Sıtma salgını Obruk ve çevresindeki köylerde de çok etkili olmuş. O dönemde Obruk köyündeki sorunlardan biri de Anadolu'nun çoğu köyünde olduğu gibi ağa zulmüymüş. Obruk'ta da "Kara İhtiyar" lakaplı bir ağa varmış. Köydeki tarlaların çoğu bu ağanın mülküymüş. Köylüler genellikle Kara İhtiyar'ın emrinde çalışırmış. O dönemde Obruk'ta yaşayanların bazıları bahar gelince köyün yakınındaki yaylalara göç ederlermiş. Bahar ve yazı yaylada geçirdikten sonra kışa doğru Obruk'a dönerlermiş. 1920 yılındaki Delibaş Hadisesi'nden sonra Obruk'tan yaylalara gidenler tekrar Obruk'a dönmemişler. Obruk çevresindeki yaylalarda böylelikle yerleşik hayat başlamış ve yeni köyler oluşmuş.

OBRUK KÖYÜNÜ ZİYARET EDEN SEYYAHLAR

Obruk Hanı yapıldığı günden bu yana adeta yörenin simgesi olmuştur. Konya'yı Aksaray, Nevşehir tarafına bağlayan ta-

rihi kervan yolu buradan geçtiği için Obruk her dönemde bir ilgi merkezidir. Ayrıca Zulmanda ve Zıvarık hanlarının da üzerinde bulunduğu bir kervan yoluyla Obruk'tan Ankara istikametine gidilebiliyordu. Alman Friedrich Sarre yolu Obruk köyüne düşen seyyahlardan birisiydi. Friedrich Sarre 1895 yılının yaz aylarında İzmir'den Aksaray'a uzanan araştırma gezisi sırasında uğradığı Obruk köyüyle ilgili hatıralarını Almanya'ya döndükten sonra "Küçükasya Seyahati" adlı kitabında yayımlamıştır. Sanat tarihçi Friedrich Sarre, Obruk'la ilgili gözlemlerini: "Köyün kuzey çıkışındaki tepede yuvarlak bir göl var. Göl aşağı yukarı 30 m yükseklikte eğimli bir yamacın üstünde bulunuyor. Gölün çapı da 200 m kadar. Gölün suyu tatlı ve içilebiliyor ama köylüler bu suyun haziran ve aralık aylarında olmak üzere iki defa hareketlendiğini ve yüzeye fırlayan çamurla kirlenerek içilmez hâle geldiğini söylüyorlar. Ovaya vardığımızda bu olayın üzerinden 10 gün geç-

mişti ve göl yine tertemizdi. Gölün kıyısında saz ve kamışlar büyür. Burada bol bol yavrulmuş ördekler (Tadana Çaşarca) gördük. Türüne göre son derece küçük olan bu pas rengi tüylü kuşun ana yurdunun Orta Asya olduğu söylenir. Bu kuş bozkır ortamları arar ve buradaki göl kıyılarında bol bol bulunan kalkerli kayaların sunduğu bir tür mağaralarda ürer. Gölde balık olduğu da söyleniyor. Köy halkı, gölde serinletici bir banyo alma isteğini, gölde kötü bir ruhun yaşadığını ve yüzenleri direk dibe çektiğini söyleyerek engelledi. Bozkır bölgesinde çok yaygın olan ve sıkı sığırlar tarafından çekilen ilkel iki tekerlekli yük arabasını ilk defa burada gördük. Tekerlekler bir araya getirilmiş üç parçadan oluşuyordu ve tekerlek parmaklığı da yoktu. Daha sonra tekerlekleri sadece birer ahşap daireden yapılan arabalar da gördük. Obruk'tan saat ikide ayrıldık ama kısa bir süre sonra köyün arkasında hiç istemediğimiz hâlde yarım saat beklemek zo-

Obruk Hanı (2021)

Obruk Hanı (2010)

runda kaldık. Tekerleklerden biri çok ısınmıştı ve tamiri de güçtü. Burada zemin aslında düz değildi, ara ara küçük engellerle kesintiye uğruyordu. Harabe hâlindeki bir hanın yakınından geçerek Eşmekaya köyüne vardık...”⁽¹⁾ sözleriyle anlatılmaktadır.

Obruk köyünü ziyaret eden Batılılardan biri de İngiliz casus Gertrude Bell idi. Gertrude Bell, Aksaray’dan Konya’ya gelirken 15 Temmuz 1907 tarihinde Obruk’a uğramış ve günlüğüne: “Bu sabah Fattuh’un saatine göre 4.15’te yola çıktık ve iki saat sonra Akbaş Hanı’na vardık. Atların öğle yemeği molası için yolda bir saat bekledik. Yolda tamamen harabe hâlindeki bir handan başka bir şey yoktu. Obruk köyü ve bir göl göze çarpıyordu. Arabacım Muhammet Ağa’ya göre göl o kadar derinmiş ki içine biri düşse yarım saat

içinde anca batarmış. Hava haki katen çok sıcaktı. Öğle yemeği için Fattuh ateş yaktı ve tavuğumla et yemeğimi ısıttı. Bozdağ’a doğru yol alırken yolda elma ve kayısı satın aldık. Geçtiğimiz yolda su vardı. Katrancı Beli’nin aşağısında yarım saatlik mesafede han vardı. Katlanmaz düzeydeki sineklere rağmen çalışmamın geri kalanını çizdim. Güneş batıp ay çıkınca tepelerdeki ıssızlığa rağmen güzel bir ortam oluştu. Buradan Konya’nın tepelerini görebiliyorduk.”⁽²⁾ sözlerini yazmıştır. Elbette Friedrich Sarre ile Gertrude Bell’den başka seyyahlar da Obruk köyüne uğramıştır ama örnek olması açısından yazımızda sadece bu iki isme yer verdik. Aslında “Seyyahların Gözünden Obruk ve Cıvarı” diye müstakil bir araştırma bile yapılabilir ama böyle bir çalışma çok uzun zaman alacağı için şimdilik bu kadarıyla yetiniyoruz.

(1) Friedrich Sarre, Küçükasya Seyahati: Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmaları, Çev. D. Çolakoğlu, İstanbul, 1998, s.90-91.

(2) Tuğba Kabakçı, Gertrude Bell’in Mektup ve Günlüklerine Göre Konya Vilayeti (1905-1907), Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s.159.

YABAN KOYUNLARI

Özel vasıtamız olmadığı için köye giderken öğle namazından sonra Eski Garaj'dan kalkan otobüse binerdik. Civar ilçe, kasaba ve köylere giden otobüslerin durağı olan Eski Garaj aynı zamanda çok hareketli bir semtti. Konya'ya gelen yolcular alışveriş yaptığı için bölgede ticari hayat da çok canlıydı. O yıllarda Konya'yı Aksaray'a bağlayan karayolu çok dar ve tek şeritli bir yoldu. Yol boyunca birkaç ağaç dışında hiç yeşillik görmediğimiz için bozkırın kendine has ıssızlığını iliklerimize kadar hissederdik. Bozdağ'ın yakınından geçerken acaba yaban koyunlarını görür müyüm diye yamaçlara dikkatlice bakardım. Köylülerin "Dağ keçisi" dediği yaban koyunları bazen otlanmak için yoldan görebileceğimiz mesafeye kadar gelirlerdi. Heybetli boynuzları bulunan koçlar daha iri ve gösterişliydi. Küçük gruplar hâlinde dolaşan dişi koyunlar ise koçlara göre daha zarif bir görünüme sahipti. Köye varana kadar en büyük eğlencem buydu. Annemin köyüne yaklaştığımızı ise köyün batısındaki ağaçlı tepeyi görünce anlardım. Hatta Kızören'de kaldığımız bir gün dayımla birlikte bu ağacın yanına kadar çıksak ne iyi olur diye düşünürdüm. O yıllarda Konya-Aksaray yolundan geçenleri göğe uzanan yeşil dallarıyla selamlayan bu yalnız ağaç henüz kurumamıştı. Konya-Aksaray yolundan bahsedince Bekir dedemin bu yol için kullandığı "susa" kelimesi aklıma geldi. "Susa" aradan yıllar geçmesine rağmen unutmadığım birkaç mahallî kelimeden biridir. Tabii

"susa"nın "dar yol, şose" anlamına geldiğini ise yıllar sonra öğrendim.

Yolun aynı tarafında bulunan Kızboğan, Kızören'e göre biraz daha iç tarafta yer alır. Kızboğan'a gitmek için iki köyün arasında bulunan dağın doğusundaki toprak yolu kullanıyorduk. Kızboğan'dan sonra bu yol ikiye ayrılır ve yollardan biri Büyükburnak'a diğeri de Akörenkışla'ya gider. Köye gittiğimiz zaman Hasan dedeme ait tek katlı kerpiç evin bir kısmında kalırdık. Evin diğer bölümünde de Şükrü amcam otururdu. Ev yerden biraz yüksek yapıldığı için giriş kapısına 3-4 merdivenle çıkılırdı. Babam İmin teyzenin oğlu İbrahim ağabeyle birlikte evin doğu cephesine bir kapı açıp topladığı taşlarla küçük bir seki ve merdiven yapmış. Dedemin 1950 yılında yaptırdığı bu ev hâlen sapasağlam ayakta. Köyümüzdeki en eski tarihli ev ise Ali amcamın babası Hacı emminin eviydi. Hacı emminin çocuğu olmadığı için Ali amcam ona evlatlık olarak verilmiş. Köyümüzdeki en eski tarihli evlerden biri de Tahir amcamızın eviydi. Köyün merkezinde yer alan evimiz gösterişsiz bir Türkmen eviydi. O yıllarda köyümüzde henüz elektrik yoktu. Evimizi gaz lambasıyla aydınlatır, suyu da yakınımızdaki kuyudan çekerdik. Küçük bir yayla olan köyümüzde fırın ve bakkal da yoktu. Ekmeği de tandırda yapıyorduk. Yani köyde hayat bir hayli zordu.

Kuyudan su çekmek de tam bir merasimdi. Su, kuyudan trak-

Obruk Hanı (2012)

törle çekilirdi. Köyümüzde traktör olmadığı dönemde atla çekilirmiş. Henüz tarımda makineleşmenin olmadığı yıllarda öküz, at ve eşek insanların en büyük yardımcılarıydı. Nadas öküz ya da atla yapılır, ekin biçildikten sonra buğday taneleri saplardan düven yardımıyla ayrılırdı. Düveni de at çekerdi. Köyümüzde her sülalenin ayrı bir kuyusu vardı. Bizim sülalenin kuyusu da evimizin yakınında bulunuyordu. O yıllarda kuyudan su çekme işine “aylan” denildiğini hatırlıyorum. Aylan da köyde kullanılan çoğu kelime gibi Orta Asya kaynaklı bir kelime. Derin kuyulardan su çeken hayvanın döndüğü, gidip geldiği yola “aylan” denir. Su çekileceği zaman Tahir emmim ata biner, babam da baş alırdı. Baş alan kişi kuyunun başında durur ve atla yukarıya çekilen kovayı havuza boşaltırdı. Bir kova yaklaşık olarak 6 adet bakır güğümü dolduracak kadar su alırdı. Çekilen su, kuyunun yanında bulunan havzaya dökülür ve ihtiyacı olan suyu oradan doldururdu. Hayvanlar da kuyunun bitişiğindeki yalakta biriken suyu içerdi. Su çekmek her ne kadar yorucu olsa da akrabaların, komşuların

birbirini görüp sohbet ettiği bir sosyal hadiseydi. Her gün sülaleden bir aile kuyudan su çekmeyle görevliydi. Su çekmek köyde annemin en çok zorlandığı işlerden biriydi. Artık kullanılmasa da kuyu hâlen aynı vaziyette duruyor.

YEŞİLE HASRET TOPRAKLAR

Köyümüzde su sıkıntısı olduğu için ağaç sayısı da azdı. Birkaç evin önündeki bir iki kayısı ağacını saymazsak köydeki en büyük yeşil alan köyün doğu tarafındaki “harım” denilen küçük bahçeydi. Biraz uzak olmasına rağmen evimizden harım çok güzel görünürdü. Orayı izlerken keşke diğer bahçeler de böyle yemyeşil olsaydı derdim. Pınar sülalesinin dedeleri Ahmet Pınar tarlasının bir köşesine kuyu kazdırmış ve kuyunun etrafına da bu ağaçları dikmiş. Köyümüzün ağaçsız hâlini gördükçe çocuk aklımla niye bizim köyümüz de okulda arkadaşlarımla anlattığı köyler gibi yeşil değil diye hayıflanırdım. Kızıören’de dedemin evinin yan ta-

rafında yer alan harımdaki kayısı ağaçlarını da vaktiyle annemin dedesi İsmail dedemiz dikmiş. Dedemin sülalesinin kuyusu ise harımın yan tarafında bulunuyor.

Yıllar sonra bu hayalim gerçeğe dönüştü ve su sorununun hal edilmesiyle birlikte sadece köyümüzde değil çevredeki her köyde ağaç sayısı arttı. Hatta Konya Şeker Fabrikası yöneticilerinin himmetiyle 2004 yılında başlatılan ağaçlandırma seferberliğiyle birlikte sadece Konya-Aksaray karayolunun kenarları değil köyleri birbirine bağlayan tali yolların etrafı bile yemyeşil oldu. Tabii bu arada Kızören’le birlikte Konya’daki pek çok kasaba ve köyde bulunan “Torku Ormanları”nı da unutmamak gerek. Köylerimizin gelecekte daha yeşil olacağına dair umutlarımı taze tuttuğu için Kızören’deki bu koruluk yöremizdeki en sevdiğim yerlerden biridir.

YAĞMUR DUASI

Annemin çocukluk döneminde Hıdırellez’den önce yağmur yağmadığı zaman köyde yağmur duası yapılırmış. Dua etmek için genellikle köyün yaşlıları ve erkekleri Kızören ile Kızboğan arasındaki dağın yamacına giderlermiş. Dua edilecek yere koyun ve kuzular da götürülürmüş. Orada koyunlarla kuzular birbirine karışmış. Köyün hocasıyla birlikte topluca dua edip yağmur vermesi için Allah’a yalvarıp ağlaşırlarmış. Çoğu zaman ahali köye dönmeden yağmur yağmaya başlarmış. Ayrıca dua edilen yerde bulgur pilavı ile koyun eti pişirilip dua için gelen kişilere ikram edilirmiş.

KIZÖREN’DEKİ MUHACİR AİLELER

Annemin ilkokula gittiği yıllarda Kızören’de iki muhacir aile

Obruk Gölü’nde Kervan belgeseli çekiminden bir sahne (2016)

varmış. Bulgaristan'dan göçmen olarak gelen bu ailelerden biri yaşlı bir çiftmiş. Köye devlet tarafından yerleştirilen bu ailelerin evleri devlet tarafından yaptırılmış ve ailelere tarla da verilmiş ama bilmedikleri için hayvancılık ve tarımla uğraşmamışlar. Tarlaları icara vermişler. Köyün ilk çatılı binalarından olan bu evler aynı tarzda inşa edilmiş. Göçmenlerden birisi köyde ayak-kabı tamirciliği yapıyormuş. Aynı adam ramazan aylarında da davul çalarak köylüleri sahura uyandırırılmış. Köylüler her iki muhacir aileye de yardım ederlermiş. Annem perşembe günleri anneannemin verdiği unu bu ihtiyar aileye götürürmüş. Köyümüze yerleşen muhacirler çok temiz, düzenli, zararsız ve sakın insanlarmış. Köy hayatına alışamadıkları için daha sonraki yıllarda şehre göç etmişler.

Bu aileler 1950-1952 yılları arasında komünist rejimin zulüm ve baskıları sonucunda Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçe zorlanan ailelerdendir. Göçmen ailelerin bir kısmının Konya'ya gönderilmesi hükümet tarafından uygun görülmüş ve muhacirlerin Tömek, Obruk, Kadınhanı, Ereğli, Akşehir, Cihanbeyli ve Çumra'ya yerleştirilmesine karar verilmiştir. 18 Ocak 1951 Salı sabahı trenle Konya'ya 73 nüfustan oluşan 19 göçmen ailesi daha gelmiştir. Bu aileler İstasyon'da görevli memurlar tarafından karşılanmış ve öğle yemeği verildikten sonra hazırlanan kamyonlarla yerleşecekleri Tömek ve Obruk bucaklarına sevk

edilmişlerdir.⁽³⁾ Kızören'e yerleştirilen iki aile de bu göçmenlerdendir.

KÖYDE RAMAZAN VE BAYRAMLAR

Annemin anlattığına göre ramazan ayı yaz günlerine, harman zamanına denk geldiği zaman diğer mevsimlere nazaran daha zor geçermiş. Kadınlar tarlada çalışanlar için yürüyerek azık ve su götürürlermiş. Günler çok uzun ve sıcak olduğu için susarlarmış. Ilımasın diye su iftardan önce kuyudan çekilirmiş. Bu sudan her aile 1-2 testi doldurmuş. Testinin suyu soğuk kalması için sekinin üzerine koyularak üstüne ıslak bez sarılır-mış. Bez testiye serin tutarmış. Sahur için sac böreği, iftar için sıkma yapılırmış. İftar için hazırlanan sıkmalar soğumasın diye ocağın üstüne tepsiyle koyulup üzeri de bir örtüyle kapatılırmış. Sıkma ve sac börekleri kayısı hoşafıyla yenirmiş. Akşam namazı için camiye giden ihtiyarlar oruç açmak için yanlarında sıkma ve zeytin götürürlermiş. Ama o yıllarda fakirlik olduğu için her aile zeytin alamazmış. Babam gibi çocuklar, ihtiyarlar zeytin verecek diye caminin önünde beklermiş.

Kızören yol üstünde olduğu için köye uğrayan yabancılar da olurmuş. Başka köylere gidenlerden iftar vaktinde köye ulaşanlar akşam namazını köyün camisin-

(3) Mustafa Özcan, "1950-1952 Yılları Arasında Konya'ya Gelen Göçmenlere Yapılan Yardımlar", Konya Yenigün Şehrin Hafızası, c.7, s.13. 13 Haziran 2025, s.202-208.

de kılarmış. Namazdan sonra bu Tanrı misafiri, cami cemaatinin biri tarafından eve davet edilir ve birlikte iftar açılmış. İftar eden misafirlerden bazıları daha sonra köyüne hareket edermiş, bazıları da geceyi köy odalarından birinde geçirip sabah yola çıkarmış. Gece köyde kalan misafir için odaya sahur yemeği de götürülürmüş.

İftar yemeğinden sonra evin erkekleri teravih namazı için camiye gidermiş. Erkekler bayram namazından sonra köy mezarlığını ziyaret ederlermiş. Köyün ağaları mezarlık ziyaretinden sonra birkaç fakiri yemek ikram etmek için eve getirmiş. Çocuklar kahvaltıdan sonra bayramlaşmak için evleri gezerlermiş. Bayramlaşmaya gelen çocuklara kavurga, kuru üzüm, iğde, kabuklu yer fıstığı verilirmiş. Daha sonraki yıllarda göbekli renkli sorma şekeri de dağıtılmaya başlanmış. Bayramlaşmak için öncelikle köydeki yakın akrabalar ziyaret edilirmiş. Kurban bayramlarında genellikle ko-

yun kesilirmiş. Sığır pek fazla tercih edilmezmiş. Her evin erkeği kendi kurbanını kesermiş.

KÖY ODALARI

Babamın anlattığına göre köyümüzde vaktiyle beş tane köy odası varmış. Bu odalar Çuhadar, Çelik, Pınar ve Türkoğlu gibi ayrı sülalelere aitmiş. Köye gelen memurlar, misafirler, çerçiler ya da gezginler geceyi köy odalarından geçirirmiş. Dayalı döşeli olan bu odalar o dönemde otel gibi kullanılmış ve misafirlerden herhangi bir ücret alınmazmış. Bu hizmet Allah rızası için yapılırmış. Köyümüze ilkokul binası yapılmadan önce bu odalardan biri okul olarak da kullanılmış. Okul bulunmadığı için köye atanmış öğretmen köy odasında ders anlatırmış. Bu odaların bazıları yıkılsa da Çelikle ait köy odası hâlâ sağlam olarak duruyor.

Köydeki evlerin konforu ve ulaşım imkânları artınca köy

Obruk Hanı (2021)

odalarına da ihtiyaç kalmadı ve odalar kaderine terk edildi. Çocukluğumda bu odaların 1-2 tanesi kullanılıyordu. Aslında Anadolu'da mimari değeri yüksek olan odalar var ama Kızboğ'an'daki köy odaları oldukça sade idi. Birkaç yıl önce Gümüşhane'ye gittiğim zaman Sarıçiçek köy odalarını görmüştüm. Sarıçiçek köy odalarının rengârenk ahşap işlemleri son derece güzeldi ve bu odalar hâlen farklı amaçla da olsa kullanılıyordu.

AKRABALARIMIZIN ÇOĞU KÖYDE YAŞIYORDU

Çocukluk yıllarımda henüz köyden şehre göç furyası başlamadığı için amcalarım, halalarım ve pek çok akrabamız köyde oturuyordu. Hatta çok az istisnası olmakla birlikte sülalemizde çocuklar ortaokul ve lisede okumak için bile şehre gönderilmezdi. Toprak reformu sırasında devlet tarafından tarla verilmediği için şehre giden birkaç aileden biri de bizdik. Tarla verilmediği için babam ve annem şehre yerleşmeye karar vermişti ama köyle bağımızı koparmamak için bazı tatilleri köyde geçirirdik. Akrabalarımız köyde olduğu için yaz tatilleri daha keyifli geçerci. Köyde çocuk da çoktu. O yıllarda nüfus artış oranı günümüze göre daha yüksekti. Örneğin çocukken ölenler hariç babamın 6 kardeşi, annemin ise 5 kardeşi var. Tarımda makineleşme olmadığı için iş gücüne ihtiyaç vardı.

Hasan dedemin amcası Tahir Kuş zihnimde yer edinen ve si-

masını unutmadığım akrabalarımızdan biridir. Köyümüzün akil kişilerinden biri olan Tahir amca her zaman bizi mütebessim çehresiyle karşılardı. Ülkemizi ilgilendiren siyasi ve sosyal meseleleri çok iyi takip eder, köye gelen misafirlerin de bu konulardaki görüşlerinden istifade ederdi. Misafir ağırlamayı çok severdi. Tahir amcam, Ali amcamın babası Hacı emmim gibi bazı akrabalarımız ve hemşehrilerimiz Cumhuriyet'in ilk yıllarında yol vergisini ödeyemedikleri için Ak-yokuş'ta yol yapımında çalıştırılmışlar. Orada Konya'nın diğer köylerinden gelenlerle birlikte yol inşaatı için taş kırmışlar. Tahir amca da köyümüzün çoğu yaşlısı gibi dâr-ul-bekaya göçtü. Tabii köydeki yakınlarımızın burada hepsinin adını anmak mümkün değil. Köyümüzü kuran ve bugünlere ulaşması için her türlü fedakârlığa katlanan atalarımıza Allah gani gani rahmet etsin.

GÜLİZAR YENGE

Çocukluk yıllarımdan hatırımda kalan köyümüzdeki ilginç kişilerden biri de Gülizar yengeydi. Gülizar yenge, Hacı emmimizin hanımıydı. Yengemizin siması pek bizim yörenin insanına benzemediği için çocukluk yıllarıma ait unutamadığım portrelerden biridir. Gülizar yengenin dramatik hayat hikâyesini daha sonraki yıllarda annemden dinlemiştim. Ermeni asıllı olan Gülizar yengenin Gülay adında bir kız kardeşi, bir de erkek kardeşi varmış. Çocukken bir kafilayla Beyrut'tan Türkiye'ye gelirken

Obruk Hanı Müze Oteli (2024)

erkek kardeşleri bir mola sırasında intihar etmiş. Gülizar yenge Türkiye'ye geldikten sonra Müslüman olmuş ama kız kardeşi Hristiyan imiş. İkisi de Türkçe konuşurmuş. Gülay Hanım, Konya'ya uyum sağlayamadığı için bir süre sonra Beyrut'a geri dönmüş. Daha sonra Gülizar yenge, Ali amcamın babası Hacı emmi ile evlenmiş ve üç çocukları olmuş. Çocukların üçü de küçük yaşta vefat etmiş. Bu çocuklardan birisinin adını Şükrü amcama vermişler. Çocukları vefat ettiği için Ali amcamı evlatlık olarak almışlar. Gülay Hanım bazen kardeşini ziyaret etmek için Beyrut'tan Kızboğan'a gelirmiş. Onu köyde çok severlermiş. Kadınlara, çocuklara hediyeler getirirmiş.

Hacı emmi öldükten sonra da Gülizar yenge köyde Ali amcamların yanında yaşamaya devam etmiş. Zaman zaman Gülizar yengeye Beyrut'taki akrabala-

rından mektup gelirmiş. Yıllar sonra Ali amcamla birlikte Beyrut'a gitmişler ve orada yaşayan akrabalarını ziyaret etmişler. Muhtemelen kardeşi Gülay Hanım ve akrabalarının çoğu öldüğü için bir süre sonra mektuplar da sona ermiş. Konya'daki Akartahin Helvacılığın sahibi Yusuf Özönder, Hasan dedemin dostuymuş. Dedem onların Eski Buğday Pazarı'ndaki dükkânlarına ara sıra uğrarmış. Gülizar yenge hacca gitmek istemiş ve onu Yusuf Özönder ile evlendirmişler. Onlar hacca gideceği zaman babamla annem henüz yeni evliymiş. Gülizar yenge annemi çok severdi. Annem iyi bir terzi olduğu için onun hac elbisesini dikmiş. Hatta hacdan dönünce giyeceği şalvar ve bluzu bile dikmiş. Gülizar yenge, Yusuf Özönder'le birlikte hacca gitmiş. Yusuf Özönder'den ayrıldıktan sonra da köyde yaşamaya devam etti ve cenazesi de köy mezarlığına defnedildi.

-Devam edecek.